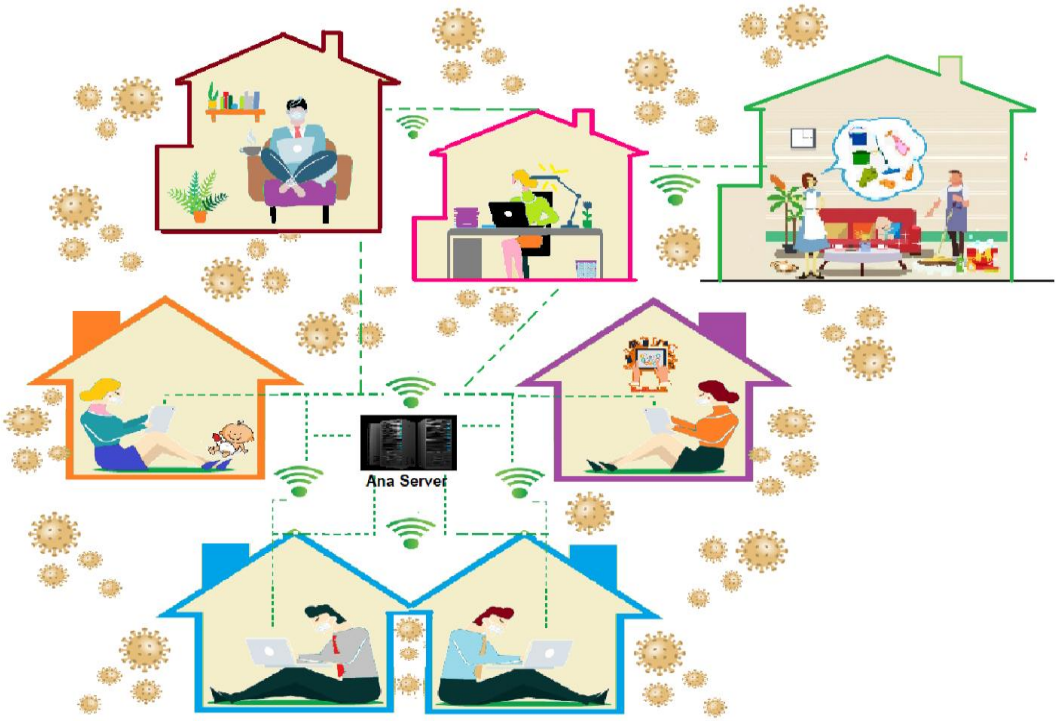
COVID-19 SALGINI DÖNEMİNDE "ZORUNLU" EVDEN ÇALIŞMA: İŞ VE ÖZEL YAŞAMA ETKİLERİ

"Özet Rapor"

DOÇ. DR. ŞELALE UŞEN

İ.Ü. İKTİSAT FAKÜLTESİ
İNSAN KAYNAKLARI ARAŞTIRMA MERKEZİ – ARALIK.2020

COVID-19 SALGINI DÖNEMİNDE "ZORUNLU" EVDEN ÇALIŞMA: İŞ VE ÖZEL YAŞAMA ETKİLERİ

İ.Ü. İKTİSAT FAKÜLTESİ
İNSAN KAYNAKLARI ARAŞTIRMA MERKEZİ – ARALIK.2020

26 Ekim – 27 Kasım 2020 tarihleri arasında gerçekleştirilen araştırmanın amacı, Covid-19 salgını nedeniyle hizmet sektöründe zorunlu olarak evden çalışan beyaz yakalı çalışanların aniden ve gayri iradi olarak gelişen çalışma koşullarındaki değişimin iş ve iş - dışı (özel ve aile hayatı) hayatlarına olan etkisini ve bu bireylerin iş yaşamları ile iş-dışı yaşamları arasında kurmaya çalıştıkları dengeyi tespit etmektir.

Bu doğrultuda toplam 27 sorudan oluşan anketin başlangıcında ankete katılacakların pandemi döneminde evden çalışıp çalışmadığı ve ne kadar süre ile çalıştığı, halihazırda ne şekilde çalıştığı sorgulanmıştır. Anketin giriş bölümünde; katılımcıların demografik özelliklerin yanı sıra, çalıştıkları işletmenin kökeni, büyüklüğü ve faaliyette bulunduğu sektör, bu işletmedeki pozisyonları, ile ilgili sorular sorulmuştur. İkinci bölümde, araştırmaya katılanların yaşadıkları ev, evi paylaştıkları kişiler ve evdeki çalışma koşulları ile ilgili sorular sorulmuştur. Son bölümde ise, bu dönemde evden çalışmanın katılımcıların iş ve özel hayatlarına etkileri ile bu ikisi arasında kurmaya çalıştıkları dengeyi ölçmeyi hedefleyen 5'li Likert Ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca ankete katılımcıların, pandemi sürecinde zorunlu olarak evden çalışmak ilgili genel görüşlerini belirtebilecekleri açık uçlu bir soru da eklenmiştir.

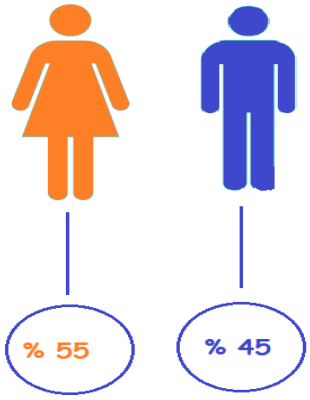
Araştırmanın kapsamını bu süreçte Covid-19 salgını sebebiyle zorunlu olarak evden çalışan beyaz yakalı ofis çalışanları oluşturmaktadır. Pilot çalışmanın ardından, kolayda örneklem yöntemi kullanılarak veri toplama aşamasına geçilmiştir. Hazırlanan çevirimiçi (online) anket, sosyal medya kanalları ile (LinkedİN, Facebook, Twitter, Yahoo Groups, Whatsapp Groups, vs…) duyurularak beyaz yakalı ofis çalışanlarına ulaşılmaya çalışılmıştır.

Toplam dört hafta boyunca yayımlanan ve dağıtılan çevirimiçi ankete 365 kişiden geri dönüş sağlanmış, veri seti üzerinde gerekli düzenlemeler yapılarak, hatalı ve eksik olan 4 anket değerlendirme dışı bırakılarak, analizler 361 anket üzerinden gerçekleştirilmiştir. 361 anket frekans dağılımı analizi kullanılarak değerlendirilmiştir.

ARAŞTIRMA SONUÇLARI

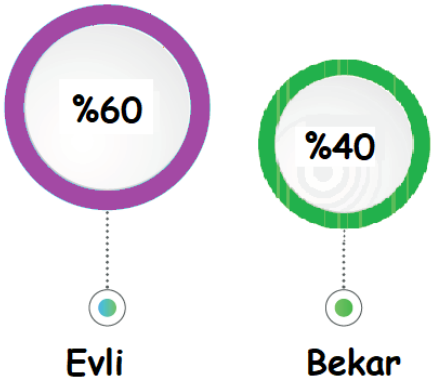
Araştırmamızın temel amacı, bir işverene bağlı olarak ve bir iş sözleşmesine dayanarak çalışan "bağımlı çalışanlardan" zorunlu olarak evden çalışanların yaşadıkları deneyimler ile ilgili veri toplamaktır. Bu amaçla araştırmamız, sektör ayrımı yapmaksızın, ofis işi yapan tüm çalışanları kapsamaktadır.

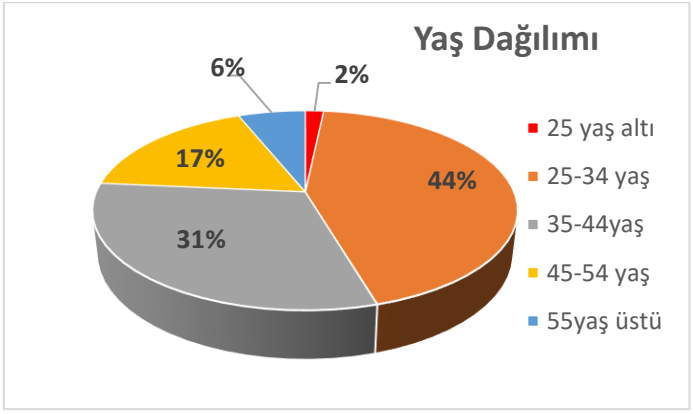
Katılımcıların Demografik Özellikleri

Araştırmaya katılanların yarıdan fazlası kadın çalışanlardır.

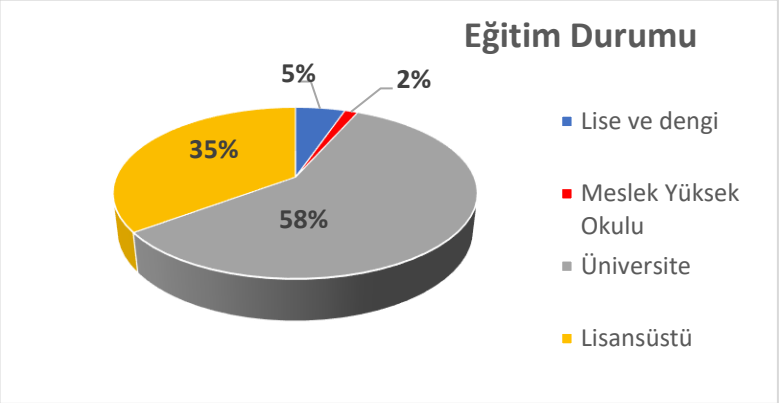
İş- yaşam dengesinin kurulmasında medeni durum önemli bir gösterge olduğundan katılımcıların çoğunluğunun "evli" olması araştırma sonuçları bakımından anlamlıdır.

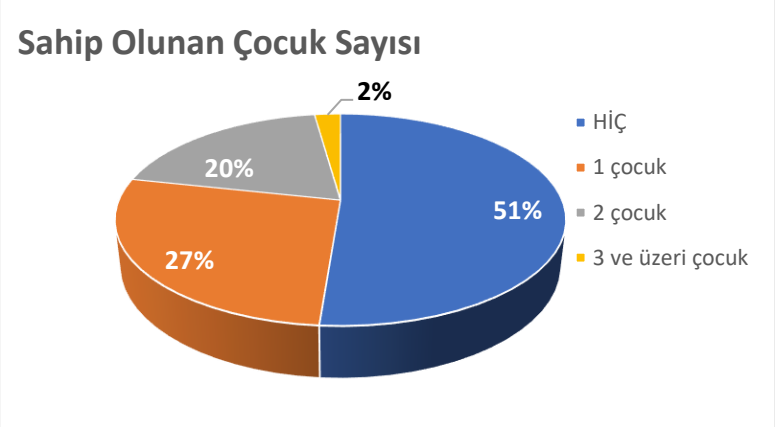

Dikkat çekici olan katılımcıların neredeyse yarısının "Y kuşağı" olmasıdır.

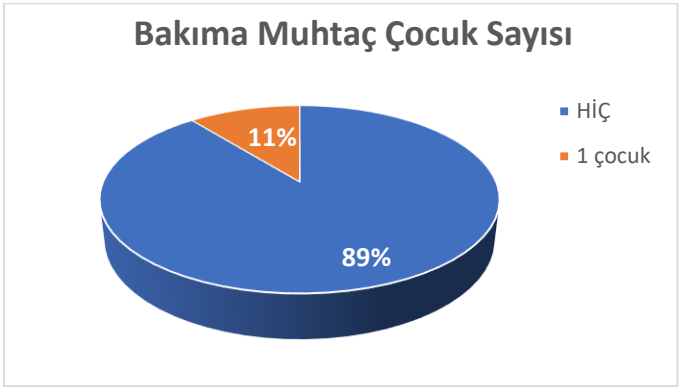
Katılımcıların tamamının eğitim seviyesi yüksek olup, üçte birinden fazlası lisans üstü eğitime sahiptir.

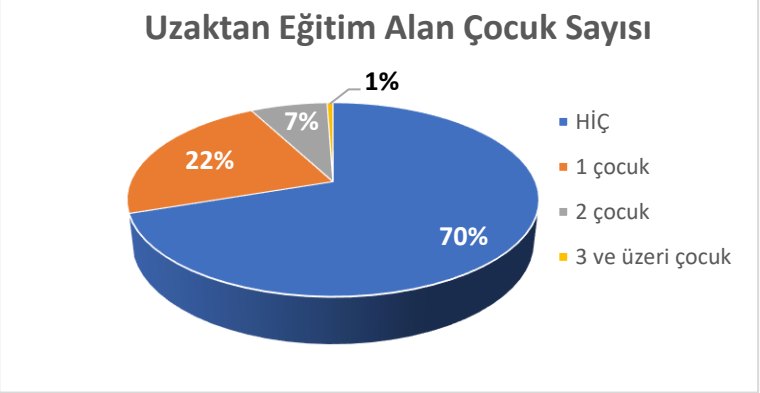

Araştırmaya katılan 98 kişi 1 çocuğa sahipken; 78 kişi 2 ve daha fazla çocuğa sahiptir.

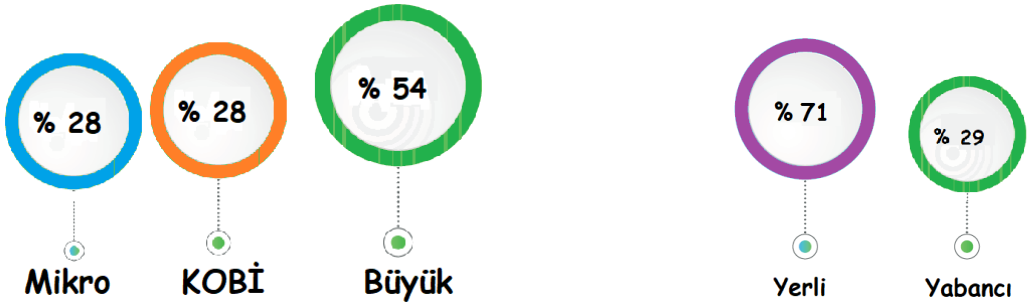
Araştırmaya katılanların büyük bir çoğunluğunun anaokulu, yuva veya kreş çağında çocuğu bulunmamaktadır.

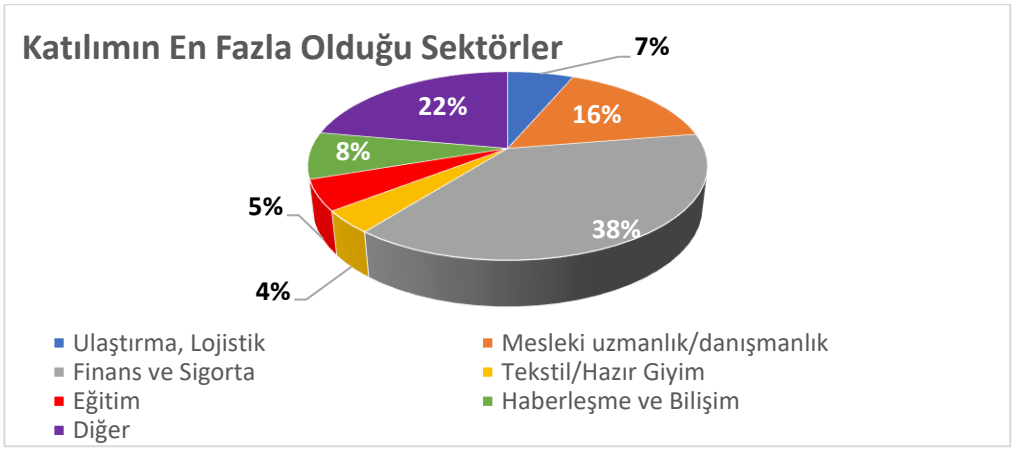

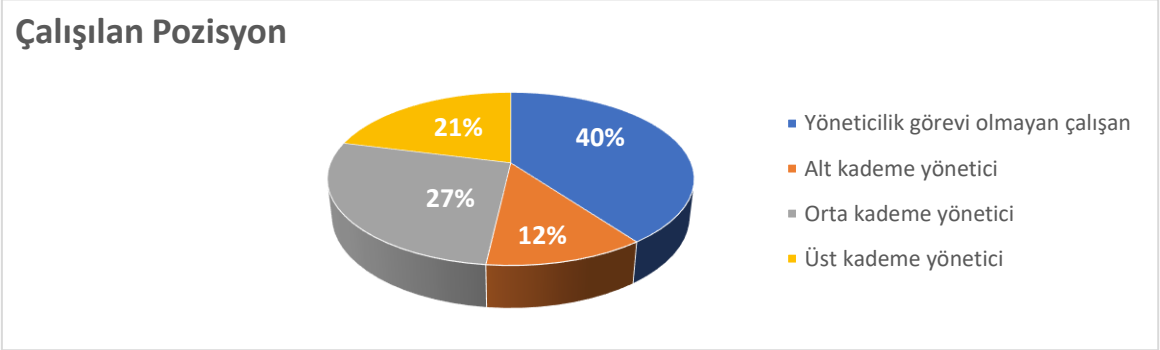

Araştırmaya katılan 28 kişinin (%8) evde uzaktan eğitim alan çocuk sayısı 2 ve daha fazladır.

Çalışılan İşletmenin Özellikleri

SONUÇ OLARAK Katılımcıların

Yarıdan Fazlası **Kadın** (%55), **Evli** (%60), **Çocuksuz** (%51),
Yönetici Pozisyonunda (%60);
Dörtte üçü **25-34 yaş** arasında (%44);
Çoğunluğu (%93) **lisans ve lisansüstü** eğitimli;
Çoğunluğunun (%89) **bakıma muhtaç çocuğu** yok;
Çoğunluğunun (%70) **uzaktan eğitim alan çocuğu** yok.

SONUÇ OLARAK Katılımcıların Çalıştıkları İşletmelerin

Yarıdan Fazlası **Yerli** (%71) ve **Büyük** Ölçekli (%54),
Üçte Birinden Fazlası **Finans ve Sigorta** İşletmeleri (%38).

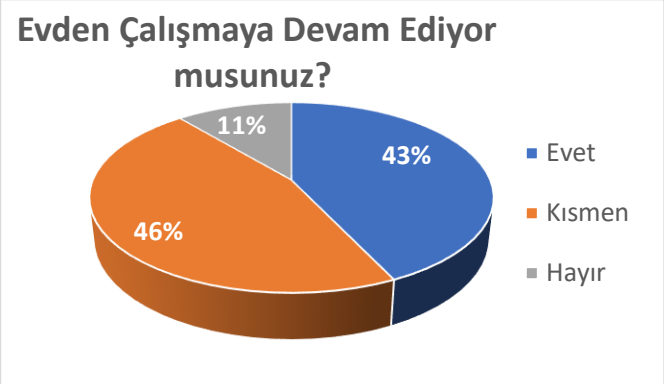
Araştırma Bulguları

Covid-19 Salgını, iş yaşamının betonlaşmış "9-5 sendromunu" kırmış ve hem işverenler hem de çalışanlar bakımından, "evden çalışma" ile ilgili tüm önyargıları değiştirmiştir.

ANKETİMİZE KATILAN ve YERLİ BİR HOLDİNGTE ÇALIŞAN ORTA KADEME YÖNETİCİNİN YORUMU:

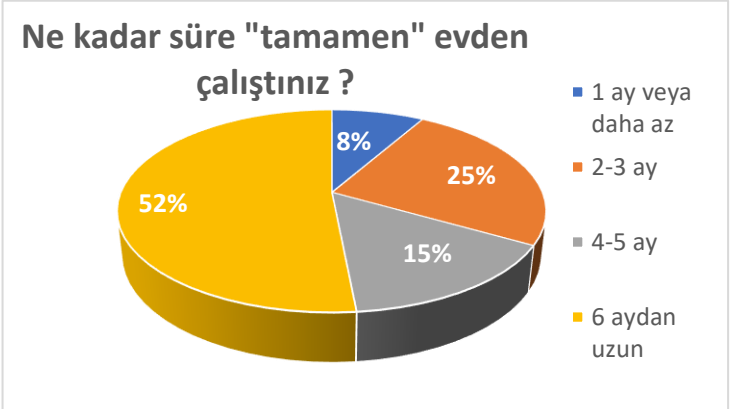
"Uzaktan çalışmaya direnen, uzaktan çalışıldığında, çalışılmıyor tavrını hissettiren yöneticilerin direnci kırıldı, teknoloji direnci kırıldı ama tabii, evden çalışmanın verimini göstermek için, zan altında da kalmamak adına normal mesaiden çarpı 2- 3 katı fazla çalıştık. Çalışıyoruz.[1]"

1. Zorunlu Olarak Evden Çalışma ve Süresi

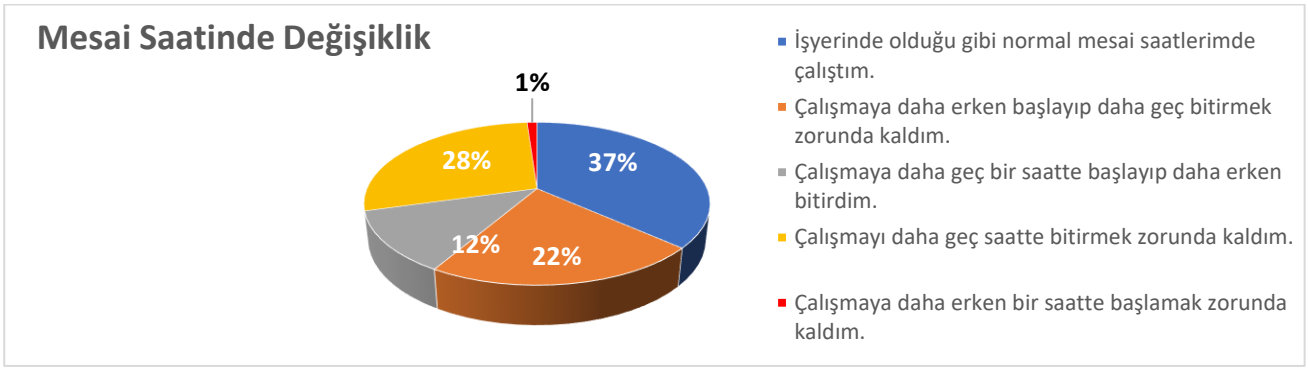
Salgının yayılmasını önlemek adına sevindirici olan husus katılanların %43'ünün bu süreçte halen evden çalışmaya devam etmesidir.

Katılımcıların yarıdan fazlası 6 aydan uzun süredir evden çalışmaktadır. Pandeminin başında "geçici" olacağı düşünülen evden çalışma yöntemi giderek "kalıcı" hale gelmiştir.

[1] 27.soru / Yanıt 116

Normal mesai saatinin dışında çalışmak zorunda kalmanın nedenleri arasında *"nasılsa evden çalışıyorsunuz"* algısının yol açtığı cevaplanması beklenen elektronik postalar ve mesainin bitiş saatine yakın bir saate ayarlanan toplantılar olduğu verilen cevaplardan anlaşılmaktadır.

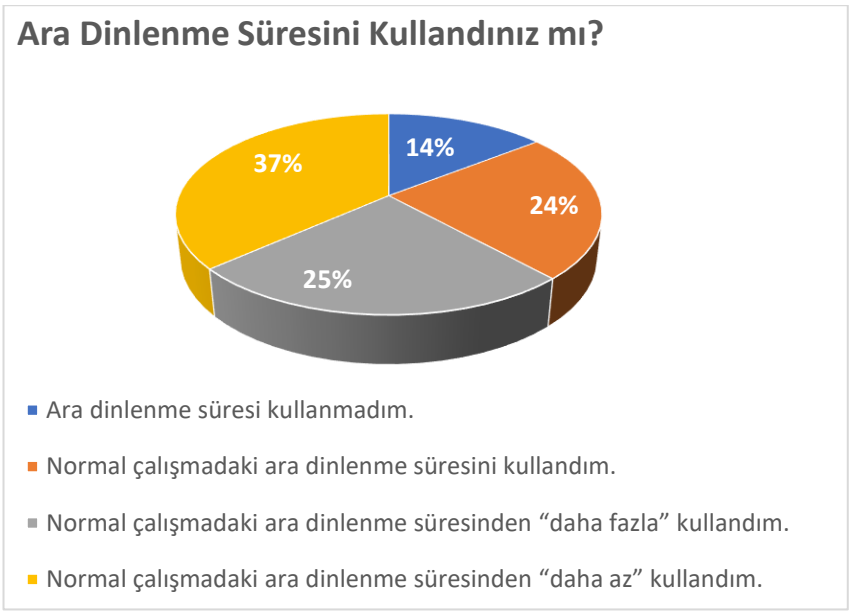

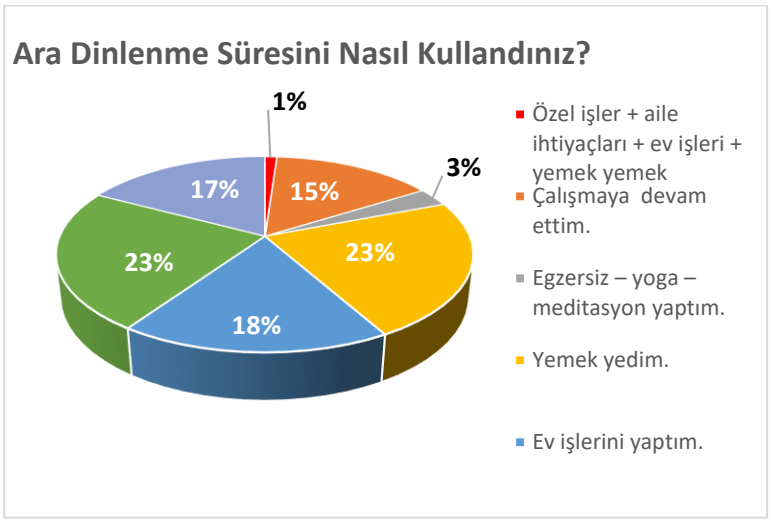
3.Ara Dinlenme

Katılımcıların yarısının "ara dinlenme hakkı" erozyona uğramıştır.

****

Katılımcıların dörtte biri ise, ara dinlenme süresini "daha fazla" kullanmışlardır.

Ara dinlenme süresinde katılımcıların;

*** %23'ü "yemek ihtiyacını"**

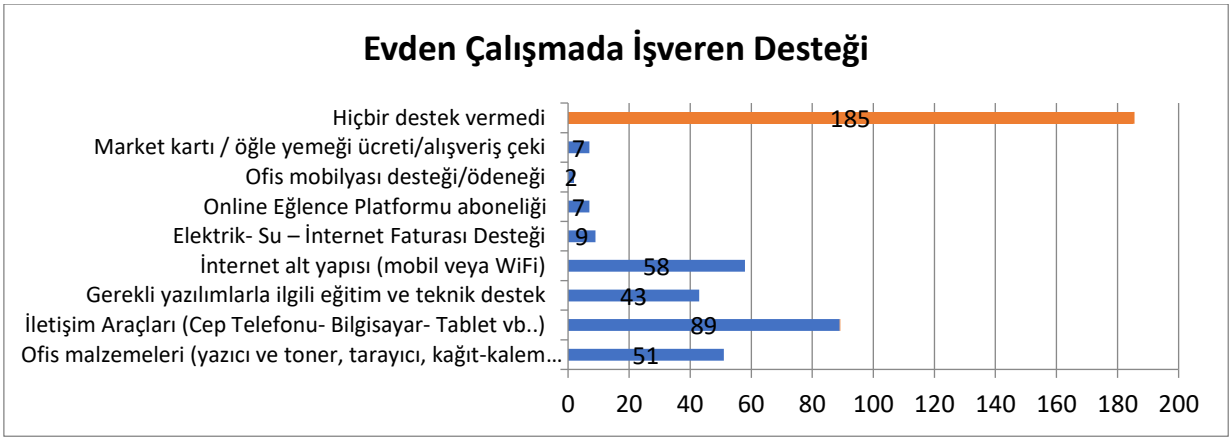
*** %23'ü "özel ihtiyaçlarını"**

*** %35'i, "ev/aile ihtiyaçlarını"**

karşılamıştır.

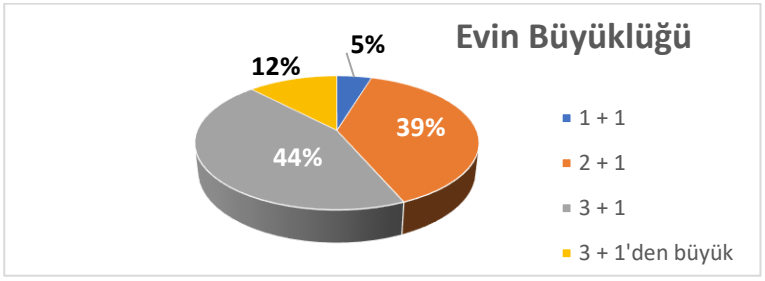
4. İşverenin Pandemiye Özgü Verdiği Destek

İnkam'ın Ekim 2020'de yayınladığı ve 256 kişinin katıldığı araştırmada (Ağustos-Eylül) katılımcıların üçte biri (74 kişi) işvereninin pandemiye özgü herhangi bir destek vermediğini belirtmiştir (Uşen&Balcı, 2020:31). Bunu pandeminin ilk dalgasında işverenler hazırlıksız yakalandıklarından zorunlu olarak evden çalışma yöntemine geçen çalışanlarına herhangi bir destek vermemiş olabilirler diye iyi niyetli olarak yorumlayabilirdik şayet bu araştırmamızda da (Ekim – Kasım) pandeminin beklenenden uzun sürmesi sebebiyle işverenlerin çalışanlarına pandemiye özgü herhangi bir destek verdiği sonucunu elde etmiş olsaydık.

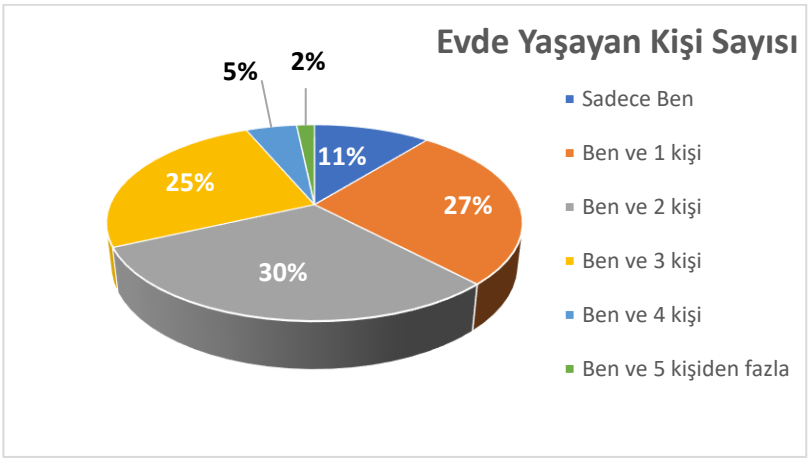
SONUÇ OLARAK... İŞVEREN SADECE İŞİN DİJİTAL OLARAK YÜRÜTÜLEBİLMESİ İÇİN KISMİ DESTEK SAĞLAMIŞTIR. ANCAK İŞ SAĞLIĞI BAKIMINDAN ERGONOMİK ÇALIŞMA KOŞULLARININ SAĞLANABİLMESİ İÇİN GEREKLİ OFİS MOBİLYALARI İÇİN AYNİ YA DA NAKTİ YARDIM YAPMAMIŞ, ÖĞLE YEMEĞİ ÜCRETİNİ VERMEMİŞ, ELEKTRİK-SU-İNTERNET FATURA DESTEĞİ VERMEMİŞTİR.

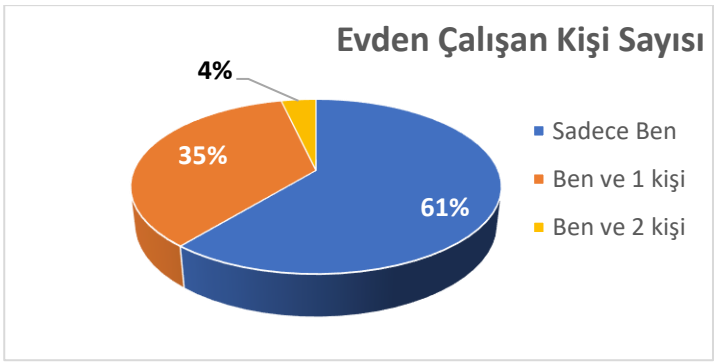
5. Ev Ortamı/Evdeki Koşullar

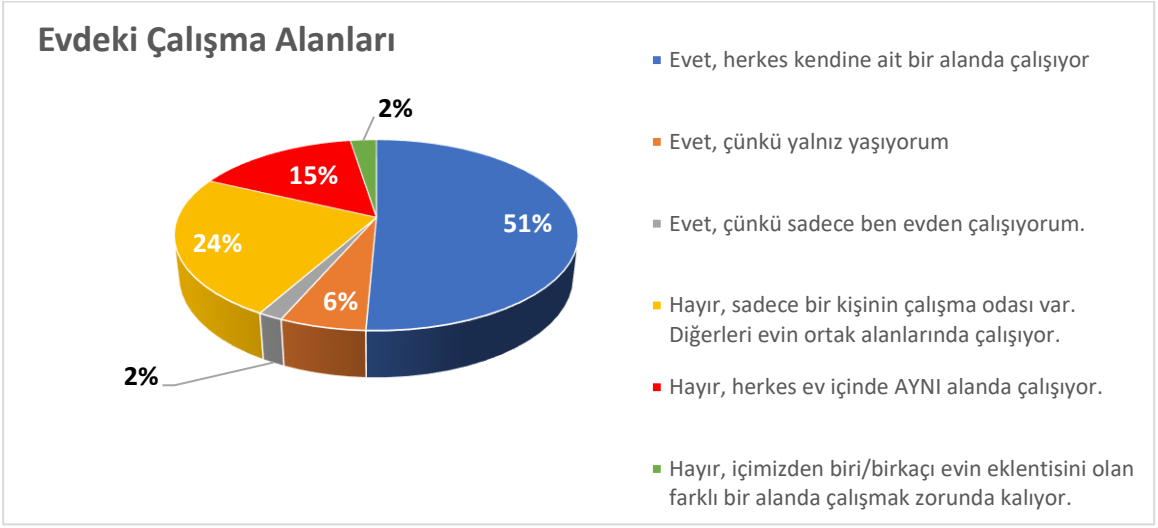
Katılımcıların yarıdan fazlası 3+1 ve üzeri büyüklükteki bir evde yaşamaktadır.

Katılımcıların yarıdan fazlasının (%62) evinde yaşayan kişi sayısı üçten fazladır.

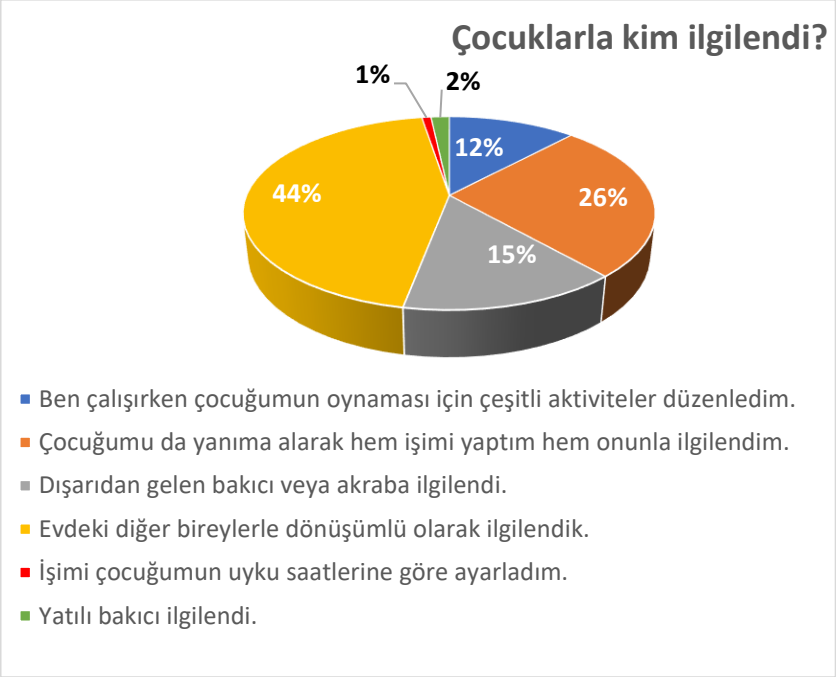
Katılımcıların üçte birinden fazlasının (%35) evinde "evden çalışan" 2 kişi bulunmaktadır.

6. Küçük yaştaki çocukla ilgili sorumluluklar

Katılımcıların % 38'i çocuk bakımı ile ilgili sorumlulukları *"tek başına"* üstlenmişlerdir.

Katılımcıların %62'si çocuk bakımı sorumluluklarını başkalarıyla paylaşabilmiştir.

7. Zorunlu Olarak Evden Çalışmanın Özel Yaşama Etkisi

Pandemi döneminde evden çalışmanın bazı olumlu etkileri olacağı varsayımından yola çıkılarak "işyerine ulaşımın gerekmemesi", "trafiğe çıkmama" gerçekten de çalışanlar açısından olumlu sonuçlar doğurmuştur.

*Nitekim katılımcıların **%60'ından fazlası** trafikte zaman kaybetmedikleri için daha **zinde** olduklarını, işe **motive** başladıklarını ve işyerine giderken trafikte geçirdikleri bu süreyi **kendilerine veya ailelerine ayırabildiklerini** belirtmişlerdir.*

Normal bir dönemde evden çalışma ile gerçekleşmesi beklenen; özel hayata daha fazla zaman ayırma, harcamalardan tasarruf yapabilme ile kişisel ihtiyaçlarını kolaylıkla sağlama gibi olumlu etkiler pandemi döneminde evden çalışmada ortaya çıkmamıştır.

"Cinsiyete" ve "Medeni Duruma" Göre Dağılım

→ Kadınların yaklaşık %60'ı, erkeklerin ise %42'si ***"evden çalışma nedeniyle ailevi sorumluluklarının arttığını"*** belirtmişlerdir.

→ Evlilerin %58'si, bekarların ise yaklaşık %42'si ***"evden çalışma nedeniyle ailevi sorumluluklarının arttığını"*** belirtmişlerdir.

→**KADINLARIN ve EVLİLERİN** ailevi sorumluluklarındaki artış diğerlerine nazaran daha fazla olmuştur.

ARAŞTIRMA BULGULARINDA, KADIN ÇALIŞANLARIN DENEYİMLERİ İLE İLGİLİ DİKKAT ÇEKİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR;

- Daha çok KADINLAR, çok fazla şeyi aynı anda yapmaya çalıştıklarından uyku, düzenli beslenme ve hareket etme gibi "özel ihtiyaçlarına" zaman ayıramamışlardır (Kadınların % 57'si; Erkeklerin %46'sı).

-Daha çok KADINLAR, iş arkadaşlarıyla sosyalleşememenin moral bozucu olduğunu belirtmiştir (Kadınların %60'ı; Erkeklerin %52'si).

- Daha çok KADINLAR, trafikte zaman kaybetmedikleri için güne zinde başlamış (Kadınların %66'sı; Erkeklerin %62'si) ve normalde trafikte harcadıkları bu süreyi "kendilerine ve ailelerine" ayırmışlardır (Kadınların %64'ü; Erkeklerin %56'sı).

-Daha çok KADINLAR, evde yemek yemenin daha sağlıklı beslenmelerini sağladığını düşünmektedirler (Kadınların %63'ı; Erkeklerin %52'si).

8. Zorunlu Olarak Evden Çalışmanın İş Yaşamına Etkisi

Büyük ölçekli, yabancı bir finans kuruluşunda çalışan erkek bir katılımcının belirttiği üzere örneğin bu işletmede *"evden veya ofisten çalışma zorunluluğu getirilmemiş; isteyen evden isteyen ofisten çalışmıştır*[2]*."* Hatta esnek çalışma saatlerine geçiş yapılarak çalışanların gün içerisinde yasal mesai saati aşılmamak koşuluyla istedikleri saat aralığında çalışması sağlanmıştır. Dolayısıyla bu işletme örneğinde olduğu gibi zorunlu olarak evden çalışanlara "iş özerkliği" tanıyan işletmelerde yok değildir.

Katılımcıların sadece % 37'si iş özerkliğine bağlı verimlilik artışı elde etmiştir.

Katılımcıların % 46'sı, Kadınların %53'ü ve Bekarların % 49'u ise iş özerkliğine bağlı bir verimlilik artışı olmadığını belirtmiştir.

Demek ki, beklenen olumlu etki gerçekleşmemiş ve katılımcıların çoğunluğu iş özerkliğine bağlı bir verimlilik artışı yaşamamıştır.

Ancak yine katılımcının belirttiği üzere *"esnek sürelerle çalışma uygulamasında sistem onayı 1. Derece yöneticiye bırakıldığından yönetici çalışan arasındaki uyumsuzluk olabilmektedir"* diğer bir ifadeyle bu hakkın kullanımında bazı olumsuzluklar da yaşanmıştır.

- "Cinsiyete" ve "Medeni Duruma" Göre Dağılım

Kadınlar, ev içi sorumlulukları ile birleşen, evde ailenin izole olmasıyla evde sürekli kalan insan sayısının artması nedeniyle "çoğalan sorumlulukları nedeniyle iş yüklerinin arttığını" ve "normal mesai saatlerinin dışında da çalışmak zorunda kaldıklarını" belirtmişlerdir. Ayrıca elde edilen bulgulara göre kadınlar, erkeklere nazaran, çok daha yüksek oranda "işten kaytarmadığını ispatlamak zorunda" kalmışlardır.

Dikkat çekici olan farklılık kadınların, erkeklere nazaran, iş disiplini sağlamada daha fazla zorlanmalarıdır. Bunun en temel nedeni toplumumuzda ev ve aile ilgili sorumlulukların kadının sorumluluğunda olarak görülmesidir.

- "Çocuk Sahibi Olma Durumuna" Göre Dağılım

Çocuk sahibi olmayanların yarıya yakını bu yükümlülüklerden ötürü normal mesai saatleri dışında çalışmak zorunda kalmadıklarını belirtirken, çocuk sahibi olanların yarıdan fazlası bu sorunla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Benzer bir sonuç, "ailevi sorumluluklar dolayısıyla artan iş yükleri" hususunda da göze çarpmaktadır. Hatta "bu sorumluluklarından ötürü dikkatlerinin dağıldığı ve işlerini yetiştirememe durumuyla" çocuklu olanlar (%39), çocuk sahibi olmayanlara (%20,5) nazaran neredeyse iki kat daha fazla karşılaşmıştır.

[2] 27. Soru / Yanıt 183

8. Pandemide Evden Çalışmak ve İş – Yaşam Dengesi

Araştırma bulgularına göre katılımcıların neredeyse yarısının günlük çalışma saati artmış, ev işlerinin fazlalığı nedeniyle normal mesai saatleri dışında da çalışmak zorunda kalmış, ara dinlenme süresini ya daha az kullanmışlar ya da hiç kullanamamışlardır[3].

Kendine vakit ayırmaya başlayan, çalışma gününü kendi planlayan, çalışırken mekân ve zaman baskısından daha az mustarip olan, yollarda ve trafikte helak olmaktan bıkmış çalışanların hemen ofislere dönmeye de pek niyetli olmadığını görüyoruz.

Katılımcıların
-%63'ü pandemi sürecinde evden çalıştığı için MEMNUNDUR.
-%52'si pandemiden sonra da evden çalışmayı düşünmektedir.

Katılımcıların %29'u, özel hayatın ve işin nasıl düzenleneceğinin kendi kontrolünde olmadığını belirtmişlerdir. Hatta yabancı bir otomotiv firmasında orta kademe yönetici pozisyonunda çalışan bir kadın katılımcı "pandemide zorunlu olarak evden çalışanlara esnek mesai saatleri uygulamasının getirilerek çalışma saatlerinin ayarlanmasının çalışana bırakılmasının gerektiğini" belirtmiştir[4].

Beklenenden uzun süren pandemi dönemi ve dolayısıyla zorunlu evden çalışma sonucunda

Katılımcıların
- yaklaşık %53'ü işyerinin kendileri için ne kadar önemli olduğunun farkına varmış,
-%46'sının motivasyonu "iş arkadaşları ile sosyalleşmemek nedeniyle" olumsuz etkilenmiştir.

[3] Katılımcıların %51'inin günlük çalışma saatleri artmış, % 47'si ev işleriyle de ilgilenmek zorunda kaldığından işini yetiştirebilmek için normal mesainin dışındaki saatlerde çalışmak zorunda kalmış; % 45'inin hem iş hem ailevi sorumluluklar sebebiyle iş yükü artmış ve normalden daha çok çalışmak zorunda kalmış, %14'ü yasal ara dinlenme süresi kullanmayarak çalışmaya devam etmiş; %37'si ise, normal çalışmada kullandıkları yasal süreden "daha az" ara dinlenme süresi kullanmıştır.

[4] 27. Soru / Yanıt 18

Katılımcıların yaklaşık üçte birine göre İŞ ÖZERKLİĞİ YOKTUR.

AMA BUNA RAĞMEN SEVİNDİRİCİ OLAN !...

Katılımcıların yarıya yakının iş-yaşam dengesini kurabilmeleri (%44) ve evden çalışmada artan iş yükü nedeniyle yorgun ve tükenmiş hissetmiyor olmalarıdır (%43).

- "Çocuk Sahibi Olma Durumuna" Göre Dağılım

Çocuk sahibi olanların sadece %54'dü pandemide evden çalışmaktan memnun kalmış; sadece %40'ı evden çalışmayı "pandemi sonrasında da bir çalışma biçimi olarak tercih edebileceklerini" üçte biri ise, evden çalışmayı tercih etmeyeceklerini ifade etmişlerdir. Dolayısıyla çocuk sahibi olmanın, evden çalışma tercihlerinde önemli bir belirleyici olduğunu söylemek mümkündür.

ÇOCUK SAHİBİ OLMAYA DAİR İLGİNÇ BULGULAR...

- Çocuk sahibi olmanın, evden çalışma tercihlerinde önemli bir belirleyici olduğunu söylemek mümkündür.
- Bu süreçte kendini yorgun ve tükenmiş hissedenlerin çoğunluğu çocuk sahibi olmayanlar!...
- Çocuk sahibi olanların yarıdan fazlası bu süreçte kendini yorgun ve tükenmiş HİSSETMİYOR.
-İş-yaşam dengesi sağladığını belirten çoğunluk bakıma muhtaç çocuğu olanlardır.

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Mart ayından beri Türkiye'de ve Dünya'da devam etmekte olan pandemi sebebiyle her ne kadar Haziran – Kasım ayları arasında "normalleşme tedbirleri" ile birlikte bazı çalışanlar dönüşümlü olarak işyerlerine gitmek durumunda kalmış olsalar da evden çalışmaya nispeten alışan çalışanlar pandemi sona erdiğinde de evden çalışmayı tercih edebileceklerini ifade etmektedirler. Nitekim bu araştırmanın bulgularına göre katılımcıların %63'ü pandemi sürecinde evden çalıştığı için memnun olduğunu ve %52'si ise pandemiden sonra da evden çalışabileceğini belirtmiştir.

Araştırma bulgularına göre pandemi döneminde katılımcıların yarısının mesai saatleri çalışan "aleyhine" değişmiş yani pandemi döneminde günlük çalışma saatleri artmıştır. Hatta araştırmaya katılanların %14'ü yasal ara dinlenme süresi kullanmadıklarını ve çalışmaya devam ettiklerini; %37'i ise, normal çalışmada kullandıkları yasal ara dinlenme süresinden "daha az" kullandıklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla çalışmaya başlama/bitirme saatini iş dışı yaşama uygun olarak belirlemek, yemek ve ara dinlenme zamanını belirlemek ve bu hakları kullanmak, çalışılacak mekânını belirlemek, belirlenen mesai süresi dışında işle ilgili herhangi bir taleple karşı karşıya kalmamak/ bu konuda inisiyatif sahibi olmak ve son olarak çalışma takvimini belirleyebilmek olarak tanımladığımız iş özerkliğinin pandemide zorunlu olarak evden yapılan çalışmada kısmen bulunmadığını ve bunun da iş yaşam dengesini olumsuz etkilediğini söylemek doğru olacaktır.

Araştırma bulgularına göre zorunlu olarak evden çalışmanın özel yaşama etkisi bakımından beklenen olumlu etkilerden sadece "aile bağlarının güçlenmesi", "sağlıklı beslenme" ve "trafikte harcanan zamandan tasarruf etme" gerçekleşmiştir. Katılımcıların çoğunluğu tarafından ifade edilen olumsuz etkilerin ise, "aileye ve özel yaşama daha az zaman ayırma", "kişisel ihtiyaçlara (uyku, düzenli beslenme, hareket etme ve arkadaşlarla iletişim gibi) zaman kalmaması", "sosyalleşme imkanlarının sınırlanması", "kilo alma" ve "ailevi sorumluluklarının artması" olduğu görülmektedir.

Duygusal, sosyal ve maddi destek iş yaşam çatışması yaşanmasını azaltan önemli faktörlerden biridir. Pandeminin getirdiği/dayattığı iş ve iş dışı yaşam koşulları bakımından değerlendirildiğinde zorunlu olarak eşlerin her ikisinin de evden çalıştığı çift kariyerli/çift çalışanlı ailelerde, özellikle küçük yaşta çocuğu/çocukları olan ailelerde, 18 yaş ve altı - 65 yaş ve üzeri kişilere getirilen sokağa çıkma yasağı ile birlikte çocuk bakımı için ailenin büyüklerinden alınan çocuk bakım desteği ile temizlik, ütü ve yemek gibi ev işlerinin yapılmasında alınan destek ortadan kalkmış ve bu sorumluluklar ya sadece kadın tarafından karşılanmıştır ya da eşler aralarında anlaşarak ortaklaşa yürütmüşlerdir. Araştırma bulgularına göre bahsedilen ailevi sorumluluklarındaki artış, doğal olarak, kadınlarda ve evlilerde, diğerlerine nazaran, daha fazla olmuştur. Hatta çocuk sahibi katılımcıların büyük çoğunluğu ya evde yaşayan diğer bireylerden yardım alarak, dönüşümlü olarak çocuklarla ilgilendiklerini ya da küçük çocuğunun/çocuklarının sorumluluğunu "tek başına" üstlendiklerini ifade etmişlerdir.

Zorunlu olarak evden çalışmaya geçildiğinde işin sürekliliğinin sağlanabilmesi için iş ortamındaki bazı imkanların dışarıdan hizmet olarak alınması gerekmiş ve bu hizmetlerdeki

aksamalar evden çalışanın bazı sorunlar yaşamasına sebep olmuştur. Her ne kadar araştırma bulgularına göre katılımcıların büyük çoğunluğu bu tür sorunlar yaşamadığını belirtse de yaşayanların oranı %40 civarında olduğundan azımsanmayacak kadar çoktur.

Araştırma bulgularına göre çalışanların işini "olumsuz" etkilemesi muhtemel bazı durumlar, sevindirici bir şekilde gerçekleşmemiştir. Şöyle ki, zorunlu olarak aniden evden çalışmaya geçildiğinde, hazırlıksız yakalanan çalışanların "iş/çalışma disiplini sağlamakta zorlanacakları" varsayımı, "kararsız" kalanların oranının (%16) yüksek olması sebebiyle "kısmen" doğrulanmıştır. Çünkü katılımcıların yarısı zorlanmadıklarını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte iş disiplini sağlamakta zorlananların oranı da azımsanmayacak derecede yüksektir (%34).

7/24 çalışmaya imkân sağlayan dijital teknolojiler sayesinde evden çalışmada işin zamana ve mekâna bağlı kalmadan yapılabilmesi iş ve ev arasındaki ayrımı giderek bulanıklaşmakta ve bu esneklik iş ve iş-dışı rolleri arasında bir dengesizliğe yol açmaktadır. Bazı şanslı evde çalışanlar "nerede" çalışacaklarına kendileri karar vermişlerdir. Ancak çoğunlukla "ne zaman" çalışacaklarını kendileri belirleyemedikleri için hem iş hem özel hem de aile yükümlülüklerini aynı anda yerine getirmek zorunda kalmışlardır. Araştırmamızda bazı katılımcılar çalışma zamanını kendileri belirleyebilmeyi yani çalışma zamanı ile ilgili de bir esnekliğe sahip olmayı dilediklerini belirtmişlerdir. Dolayısıyla bu tür çalışma "iddia edildiği" gibi çalışanlara özgürlük tanımanın aksine farklı türde bir kölelik getirmektedir. Çalıştığın yer aynı zamanda özel hayatının merkezi olan ev olduğunda "işteki sorunları işte bırakmak" ya da "evdeki sorunları evde bırakmak" pek mümkün olmamaktadır. Nitekim araştırma kapsamında sorgulanan muhtemel olumsuz etkilerden "günlük çalışma süresinin artması, daha uzun çalışma saatleri, normal mesai saatinin dışında da çalışmak", iş ve iş dışı yaşam arasındaki ayrımın bulanıklaşması yani "hem iş hem ailevi sorumluluklar sebebiyle iş yükünün artması" ve "işten kaytarmadığını ispatlama zorunluluğu hissetme" araştırmaya katılanların çoğunluğu tarafından kabul edilmiştir.

Pandemi koşullarının yarattığı "sosyal izolasyon" ve "evde kalma zorunluluğu" toplumdaki herkes gibi evde çalışanları da etkilemiştir. Nitekim bulgulara göre "çalışma arkadaşlarını ve çalışma ortamını özleyenler" (%58), "iş arkadaşlarıyla sosyalleşemediği için motivasyonu düşenler" (%46) çoğunluktadır.

Zorunlu olarak evden çalışmanın iş yaşamına muhtemel olumlu etkileri arasında ulaşım sorunun ortadan kalması ve verimlilik artışı vardır. Nitekim bulgulara göre; "ulaşım/trafik sorunun ortadan kalkmasıyla" katılımcıların işlerine daha zinde ve motive başlayanların oranının çok yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Diğer taraftan muhtemel olumlu etkilerden "iş özerkliğine bağlı verimlilik artışı" gerçekleşmemiştir. Katılımcıların yarıya yakını (%46) çalışma zamanını kendi belirlediği için daha az çalışıp daha çok iş bitirdiğini kabul etmemiştir.

Evden çalışma verimlilik artışı yaratmamakla birlikte motivasyon ve iş performansının artmasını sağlamıştır. Nitekim katılımcıların çoğunluğu bu süreçte evden çalışmanın hem motivasyonlarını hem de iş performanslarını arttırdığını düşünmektedir. Katılımcıların yarıya yakını, hem iş – aile yaşamı arasında hem de iş-özel yaşam arasında bir denge

kurabildiklerini hatta gün boyunca özel hayatın ve işin nasıl düzenleneceğinin kendi kontrolleri altında olduğunu ifade etmişlerdir. Ancak bu sorularda kararsız kalanların oranı maalesef oldukça yüksek olduğundan "evde çalışmada iş-yaşam dengesi kurulabilmiştir" diye net bir ifade de kullanılamaz.

Sonuç olarak araştırma bulguları bir arada değerlendirildiğinde her ne kadar zorunlu olarak aniden evden çalışmaya başlasalar da çalışanların pandemi sürecinde işe gitmek zorunda kalmadıkları ve bu sayede bulaş riskine maruz kalmadıkları için memnun oldukları, ancak özellikle evli olup kalabalık bir ailede yaşayanların ve üzerine üstlük evde bakıma ve ilgiye muhtaç / uzaktan eğitim alan çocukları olanların evde iş yapmak durumunda kalmaktan dolayı bazı zorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Özellikle evde çalışma esnasında iş özerkliğine ve esnek çalışma saatlerine sahip olmadıklarından, bazen iş toplantıları bazen de müşterilerden dolayı mesai saatlerinin uzamasından, iş arkadaşlarıyla sosyalleşememekten şikayetçi oldukları görülmüştür.